

Сучасні методи активізації навчання

Інтерактивні методи навчання у вищій школі

ЗНУ

Кафедра психології

к. психол. н., доц. Мосол Н.О.

nmosol.spp@gmail.com

СТРАТЕГІЯ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ

I. Що я хочу дізнатися/чому навчитися?

- 1.Визначення інтер/активного навчання, класифікація.
- 2.Обґрунтування використання інтерактивного навчання.
- 3.Методи інтерактивного навчання, механізм їх вибору.

Визначення активного навчання:

Те, що я чую, я забуваю;

Те, що я бачу й чую, - я трохи пам'ятаю;

Те, що я чую, бачу й обговорюю, - я починаю розуміти;

Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю - я набуваю навичок;

Коли я передаю знання іншим - стаю майстром.

Обґрунтування для використання інтерактивного навчання: Дослідження.

СТРАТЕГІЯ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ

II.

Характеристики	Переваги та обмеження

Механізм вибору методу інтер-активного навчання

III.

Приклади методів інтерактивного навчання

Резюме

Основні поняття

■ **Активне навчання** – це навчання, що залучає студентів до участі у виробленні пізнавальної інформації та пробуджує особисту відповідальність за те, що вони роблять.

■ **Інтерактивне навчання** – навчання, занурене у спілкування, діалогове навчання.

ІАН = активність + співпраця

Основні характеристики інтерактивного навчання

- за короткий час опановується великий обсяг нового матеріалу;
- включеність та активність: у роботі задіяні всі слухачі, відпрацьовується вміння працювати у групі (команді);
- наявність партнерських відносин суб'єктів навчання;
- формується позитивне ставлення до опонента; навички толерантного спілкування, кожен має можливість пропонувати свою думку;
- створення комфортних та сприятливих умов навчання;
- спеціальна організація та різноманітність форм роботи;

Основні характеристики інтерактивного навчання

- розвиток ініціативності студента;
- розвиток здібності самостійно приймати рішення, знаходити нестандартні варіанти розв'язання виховних особистісно орієнтованих ситуацій;
- хід та результат професійної підготовки набуває особистісно орієнтованого значення для всіх учасників навчального процесу;
- майбутній фахівець відчуває власну успішність, набуває статусу суб'єкту взаємодії, приймає участь в процесі навчання на засадах власної освітньої траєкторії.

Піраміда пізнання

Лекції – 5%

Читання – 10%

Аудіо-відео – 20%

Обговорення в групах
(дискусії, мозковий штурм та
ін.) – 50%

Навчання практикою (рольові ігри,
ділові ігри, програвання ситуацій,
практичні заняття) – 70%

ВИСТУП В РОЛІ ВЕДУЧОГО – 90%

Піраміда пізнання

- **Лекція (5% засвоєння)** - найбільш швидкий спосіб надання необхідної інформації необмеженій кількості слухачів. Недоліком цього методу є те, що лекція ставить учасника в пасивну позицію слухача.
- **Читання (10% засвоєння)** – не потребує спеціально організованих умов, але не дозволяє досягти глибокого засвоєння інформації.
- **Аудіо-візуальні засоби (20% засвоєння)** – люди люблять дивитися кіно, слухати радіо, саме тому перегляд або прослуховування талановитого твору - чудовий спосіб для емоційного переживання інформації.
- **Використання засобів наочності (30% засвоєння)** - допомагає учасникам запам'ятовувати і засвоювати інформацію всіма каналами сприйняття: Наочна допомога може бути різноманітною: діаграми, слайди, макети, моделі, роздатковий матеріал, буклети, плакати та інше

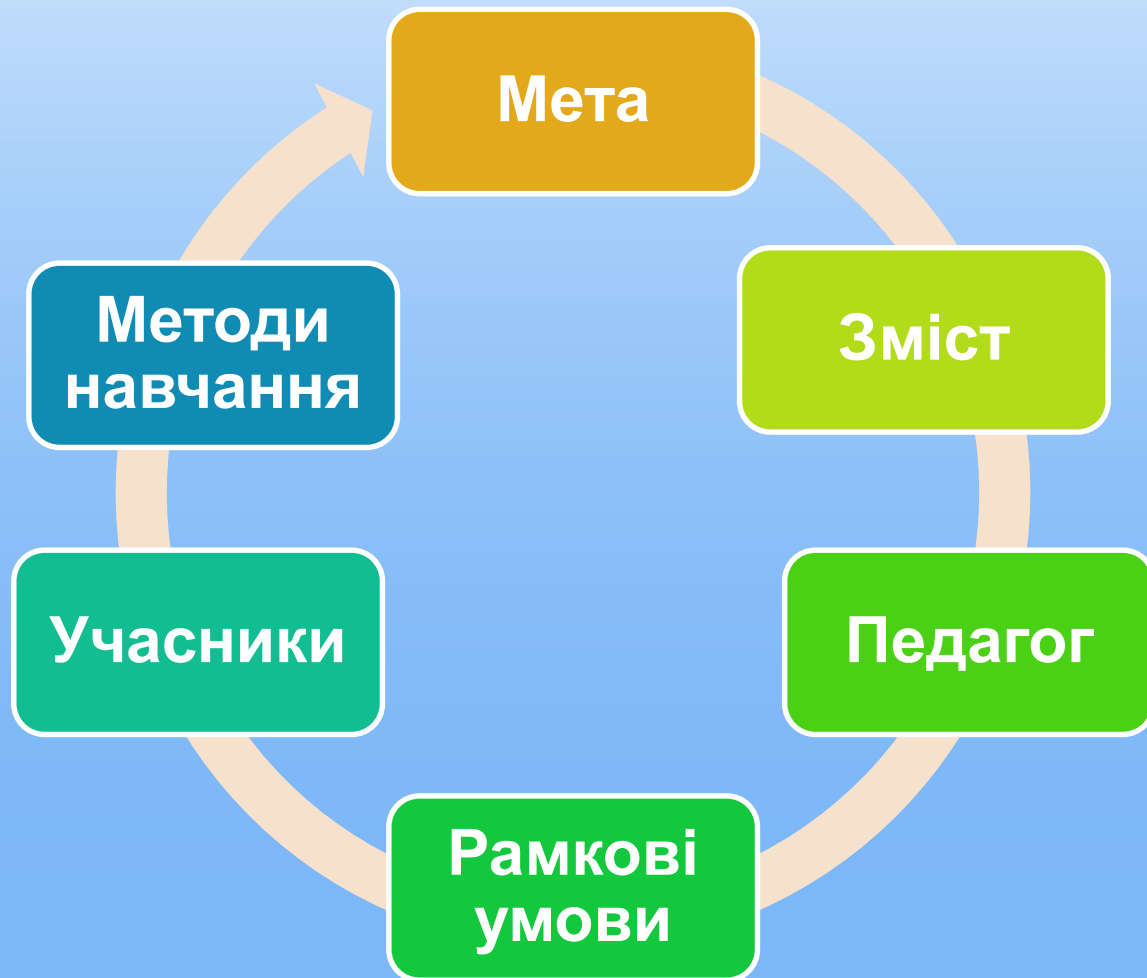
Піраміда пізнання

- **Обговорення в групах (50% засвоєння)** – дозволяє учасникам поділитися думками, враженнями та власним ставленням в рамках певної теми. Дискусії і "мозкові штурми" цінні тим, що дозволяють учасникам думати, аналізувати, детально розповідати про власні висновки, вислуховувати різноманітні думки інших.
- **Навчання практикою дії (70% засвоєння)** - це рольові ігри, програвання ситуацій, практичні заняття, самотійні дослідження. Придбаний таким чином досвід допомагає засвоїти інформацію, під час навчання.
- **Виступ в ролі ведучого (90% засвоєння).**
«Хочеш вивчити і зрозуміти сам - поясни іншому». Конфуцій

Умови ефективного навчання

- ❖ Мотивація до навчання.
- ❖ Комфортна обстановка, сприятливе соціально-психологічне середовище.
- ❖ *Активна участь в процесі навчання.*
- ❖ Досягнення успіху (позитивне підкріплення).
- ❖ Достатня кількість часу для засвоєння нових знань і умінь.
- ❖ Використання методів, які відповідають різним стилям і способам навчання.
- ❖ Використання знань і умінь суб'єктів навчання.
- ❖ Можливість застосувати нові знання на практиці.

Схема педагогічної взаємодії (В.Д.Вебер)

Інтерактивні методи

	Методи	Приклади	Рекомендації
1	Передавання інформації	Вступне слово, вступ до дискусії, доповідь, лекція із візуалізацією, дискусія на панелі, матеріали для самостійного вивчення, інструкції, аудіо – відео – матеріали.	Практично у кожному вступі до навчального матеріалу і наступних методів, під час подання нового матеріалу.
2	Ведення дискусії	Дискусія, оксфордські дебати, списки можливостей (опитувальник “5” з “25”).	Стосується як ознайомлення з матеріалом, так і його поглиблення в поєднанні із власним досвідом групи.
3	Вдосконалення вмінь	Комплекти завдань, комплекти проблем, тренінг, практикування.	Під час проведення вправ простих і повторюваних мануальних і розумових дій.

Інтерактивні методи

	Методи	Приклади	Рекомендації
4	Засвоювання знань про процеси	Інструкція „крок за кроком”, списки завдань, плани дій, вказівки для планування	Для отримання знань типу „знати як” (know - how).
5	Спостереження процесів	Затримання дій, „акваріум”, гр “X і Y”	Для реагування на внутрішньо групові процеси,
6	Розв’язування проблем	„Мозковий штурм”, техніка номінальних груп, метод генерації ідей 6-3-5, консультації.	Для навчання розв’язування індивідуальних та групових проблем, для навчання приймання демократичних рішень.
7	Імітаційні технології	Ситуаційні вправи, імітації, рольова гра, сценарії проблем.	Для отримання знань про суспільні процеси та механізми (а також власної поведінки в групі), для випробування здобутих вмінь, зокрема міждисциплінарних, для активізації мотивації

Мозковий штурм

- МШ (брейнстормінг) - неструктурований процес генерування та відбору інноваційних творчих ідей у групі, що координуються модератором (педагогом).
- Метод "Мозковий штурм" сприяє народженню значної кількості ідей при високій активності учасників, розвиває комунікативні здібності, надає можливість самовиражатися та самореалізуватися.

Характеристики МШ

Переваги (+)	Обмеження (-)
Високий ступінь активності учасників;	Розмір групи має бути не дуже великим чи дуже маленьким (5-7 осіб);
Продуктивні результати, досвід творчої діяльності;	Процес координування групових дискусій і узагальнення ідей вимагає високої майстерності педагога;
Орієнтованість на вирішення проблем;	Різна "якість" результатів навчання, які досягаються при мозковому штурмі.
Розвиток особистісних навичок учасників;	
Стимулювання нових ідей;	
Короткий час проведення	

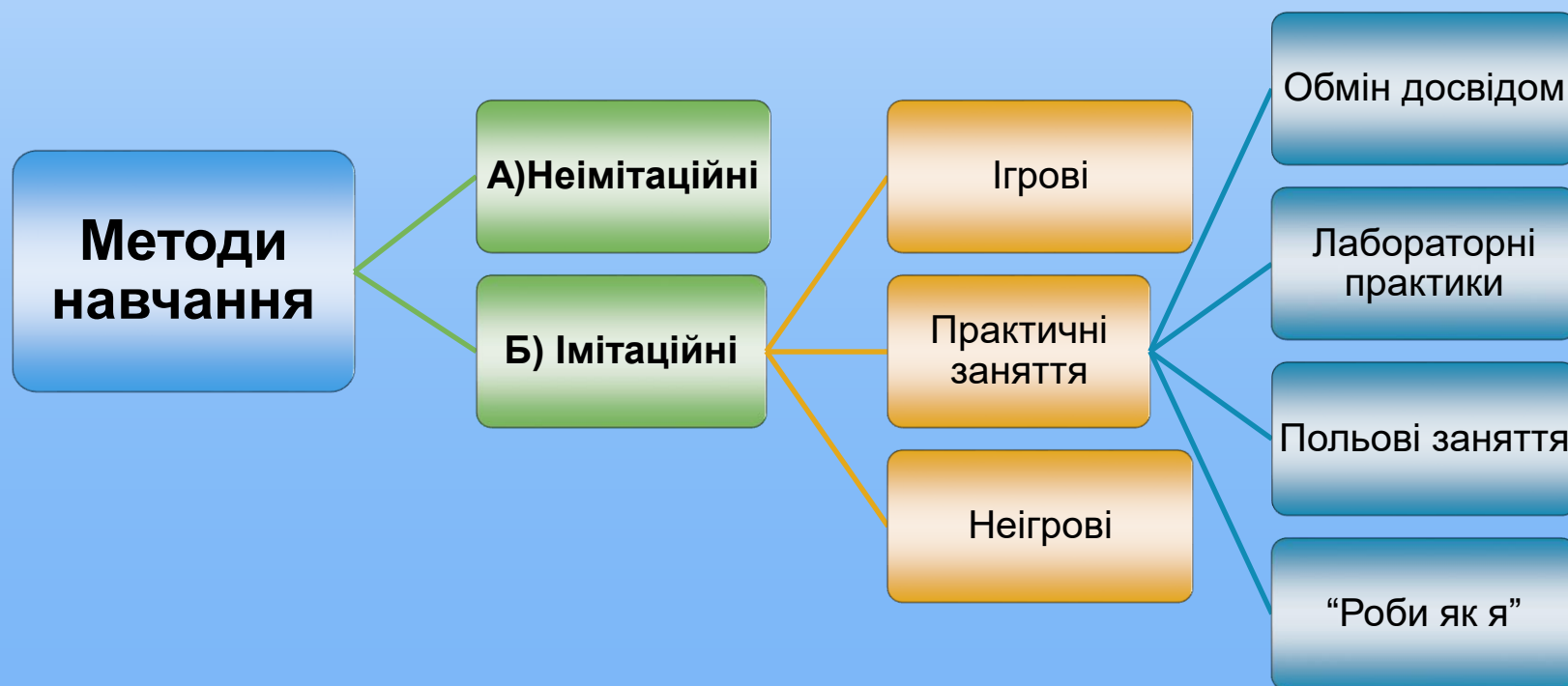
Мозковий штурм

- Зворотний «мозковий штурм»;
- «Мозковий штурм» «Стіна мудрості»;
- «Мозковий штурм» «Обговорення постерів»;
- «Мозковий штурм» із використанням конвертів;
- «Мозковий штурм» «Карусель»;
- «Мозковий штурм» «Кути»;
- «Мозковий штурм» «П'ять слів - три слова».

Навчання на основі досвіду (модель Колба)

Класифікація методів навчання

Неімітаційні методи навчання

А) Неімітаційні методи

Лекція-бесіда

Лекція-диспут

Проблемна лекція

Лекція з розгляду
конкретних ситуацій

Лекція-вікторина

Лекція-консультація

Лекція-круглий стіл / прес-
конференція

Лекція-залучення

Метод “Мозкового
штурму”

Неімітаційні методи навчання

- **лекція-бесіда (діалог з аудиторією).** Надає можливість встановлення безпосереднього контакту лектора із слухачем;
- **лекція-диспут** - на занятті відбуваються не лише відповіді на окремі запитання теми, але й вільний обмін думками між лектором та аудиторією в інтервалах між логічними поділами лекційного матеріалу;
- **проблемна лекція**, на якій здійснюється розв'язання певних проблем, які формулює лектор в ході занять. Виклад матеріалу може бути як у вигляді проблемної бесіди (елементи інтерактивності) так і монологічним (наказовим);
- **лекція з розгляду конкретних ситуацій** - подібна до лекції-диспуту, однак на обговорення зазвичай ставлять не певну проблему, а конкретну актуальну ситуацію.
- **лекція-вікторина** – потребує постійного звернення до практичного (чи життєвого) досвіду слухачів;

Неімітаційні методи навчання

- **лекція-консультація** загалом побудована на роз'ясненні найбільш складних або важливих запитань з предмету (теми), які безпосередньо ставлять слухачі лекторові - можливий вільний обмін думками;
- **лекція-прес-конференція**, на яку запрошують фахівців, експертів, консультантів. Застосовується для розгляду складних та широкоформатних тем, де рівень компетенції конкретного викладача вже недостатній.
- **метод залучення (суггеспедагогіка)**, який ґрунтується на відповідному впливові педагога на слухача, під час якого створюється визначений вплив на переконання чи рішення останнього без примусу чи установки.
- **метод мозкового штурму** -дозволяє вільно висловлювати свої пропозиції (досить часто несподівані та творчі) в контексті запропонованої теми.

Інтерактивні методи навчання

Інтерактивні методи навчання

- **ігри тренувального характеру (ігри-вправи)** містять непросту для виконання фахову ситуацію із певним визначенням порядком дій (наприклад: “Як я готую звіт про науково дослідну роботу...” (від 2 до 6-8 осіб, тривалість самої гри – 10-20 хвилин);
- **ігри-інсценівки (ігри-імітації)** - на основі виконання ігор, які ґрунтуються на розгляді фрагментів (чи повного набору) конкретної діяльності (того чи іншого виду), відпрацьовуються комунікативні навички.
- **розв’язання кейс-стаді** - тематика занять зазвичай скерована на вирішення ситуацій саме методом згурпованої командної роботи.

Інтерактивні методи навчання

- **ігри-змагання** - одне і те ж завдання видається двом малим групам слухачів, після чого проводиться порівняння отриманих результатів та вибір найбільш оптимального вирішення проблеми;
- **ігрове проектування (управління проектами)** – імітується чи відтворюється процес створення або ж удосконалення об'єкта (за технологією проведення подібний методу ділових ігор);
- **соціально-психологічний тренінг** – формує у слухачів практичні навички (розвиток спеціальних умінь /навичок та тих, що скеровані на отримання досвіду з аналізу ситуацій спілкування).

Інтерактивні методи навчання

Інтерактивні методи навчання

1. Творчі завдання.

2. Робота в малих групах.

3. Навчальні ігри.

3.1. Рольові ігри та імітації

3.2. Ділові ігри та моделювання.

3.3. Освітні ігри.

4. Використання суспільних ресурсів.

4.1. Запрошення спеціаліста/експерта.

4.2. Екскурсії.

5. Соціальні проекти та інші позааудиторні методи навчання.

5.1. Соціальні проекти.

5.2. Змагання.

5.3. Фільми, виставки, вистави

Інтерактивні методи навчання

6. Розминки.

7. Вивчення і закріплення нового інформативного матеріалу.

7.1. Інтерактивна лекція.

7.2. Робота з наочними посібниками, відео- і аудіоматеріалами.

7.3. Учень в ролі вчителя.

7.4. Мозаїка (ажурна пила).

7.6. Використання питань.

8. Робота з документами.

8.1. Робота з документами. Загальні рекомендації.

8.2. Складання документів.

8.3. Письмова робота по обґрунтуванню своєї позиції.

Інтерактивні методи навчання

9. Обговорення складних і дискусійних питань і проблем.

9.1. Обговорення складних і дискусійних питань і проблем.

Загальні рекомендації.

9.2. Займи позицію (шкала думок).

9.3. Зміни позицію.

9.4. Карусель.

9.5. Дебати.

9.7. Симпозіум.

10. Розв'язання проблем.

10.1. Дерево рішень.

10.2. Мозковий штурм.

10.3. Аналіз казусів.

10.4. Переговори та медіація.

11. Тренінг як інтерактивна форма навчання.

Розминки

Цю загадку учень 1го класу вирішує за 5 хвилин, старшокласник за 15 хвилин, студент за півгодини, а професор може ніколи не вирішити.

Загадка:
розшифруйте одтчпшсвдд

Розминки

Напишіть наступний ряд

1 1

2 1

1 2 1 1

Розминки

Напишіть наступний ряд

1 1

2 1

1 2 1 1

1 1 1 2 2 1

Особливості дебатів

Дебати – один з інтерактивних видів діяльності, для якого характерний зіткнення позицій, одна з яких одержує перевагу в результаті обміну аргументами.

Дебати розвивають:

- Уміння протистояти аргументам.
- Інтелектуальну звичку не висловлювати думку, не вислухавши всіх аргументів, що утримує людину від скороспішних висновків.
- Під час дебатів вчимося. Процес дебатів має більше значення, чим результат.

Елементи дебатів

1. Тема.
2. Сторона, що стверджує (pro)
3. Сторона, що заперечує (contra)
4. Аргументи.
5. Підтримка і докази.
6. Спростування.
7. Рішення експертів.

Робота в малих групах

- Активна робота всіх на семінарі;
- робота в команді, взаємодопомога;
- оперативність, широта, глибина контролю за самотійною роботою студентів;
- підсилення взаємної вимогливості студентів і їхньої відповідальності;
- підвищення рівня об'єктивності оцінювання знань.

Метод кейсів

Метод кейсів (case-study, метод конкретних ситуацій, метод ситуаційного аналізу) — техніка навчання, що використовує опис реальних економічних, соціальних і бізнес-ситуацій.

Кейси ґрунтуються на реальному фактичному матеріалі або ж наближені до реальної ситуації

Метод кейсів

- Студенти повинні дослідити ситуацію, розібратися в суті проблем, запропонувати можливі рішення і вибрати краще з них.
- Актуалізується комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні цієї проблеми
- Поєднується навчальну, аналітична і виховна діяльність

Класифікація кейсів

По структурі:

Структуровані кейси – короткий і точний виклад ситуації з конкретними цифрами і даними. Для такого типу кейсів існує певна кількість правильних відповідей.

Неструктуровані кейси.
Вони є матеріалом з великою кількістю даних і призначені для оцінки стилю і швидкості мислення.

Кейси першовідкривачів.
Спостереження за рішенням такого кейса дає можливість побачити, чи здатна людина мислити нестандартно.

Види кейс-технологій

ВИБІР МЕТОДІВ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ

ПРОСТІ
МЕТОДИ

СКЛАДНІ
МЕТОДИ

Цілі курсу

НАБУТТЯ
ЗНАНЬ

НАБУТТЯ
ВМІНЬ

Взаємодія аудиторії

ОРГАНІЧНА
ВЗАЄМОДІЯ

ЕКСТЕНСИВНА
ВЗАЄМОДІЯ

Рівень досвіду суб'єктів навчання

НИЗЬКИЙ
РІВЕНЬ ДОСВІДУ

ВИСОКИЙ
РІВЕНЬ ДОСВІДУ

ПЛАНУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАНЯТЬ

- **Етап 1. Визначення потреб студентів у навчанні.**
- **Етап 2. Визначення мети навчання (суми результатів, яких хочемо досягнути, завдяки проведеним заняттям).**
- **Етап 3. Створення концепції навчання (формування суми ЗУНів)**
- **Етап 4. Підбір методів навчання.**
- **Етап 5. Аналіз та підготовка необхідних ресурсів**
- **Етап 6. Створення кінцевого варіанту навчальної програми**

Рекомендації

- Не експериментуйте одразу занадто широко.
- Представляючи новий метод учасникам, пропонуйте його як альтернативу наявним методам. Установлюйте зворотний зв'язок і відповідно реагуйте.
- Не перевантажуйте учасників надто великою кількістю видів діяльності. Менше часто означає більше. Використовуйте кілька методів, щоб «оживити» вашу програму.
- Чітко інструкуйте. Лаконічно формулюйте, чого ви очікуєте від учасників.
- Створюйте позитивну атмосферу.

Література

- Активізація навчального процесу у сучасній вищій школі: Метод. огляд / Уклад. Л. А. Якімова. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 32 с.
- **Інтерактивні методи навчання: Навч. посібник. /За заг. ред. П.Шевчука і П.Фенриха. – Щецін: Вид-во WSAP, 2005. – 170 с.**
- Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. – К.,2007.
- Софій Н.З., Кузьменко В.У. Про сто і один метод активного навчання. – К.: Крок за кроком, 2003. – 116 с.
- Технології навчання дорослих / [упор. О. Главник, Г. Бевз]. – К. : Главник, 2006. – 128 с.